

Aldona Maria Piwko

Od kalifatu do Państwa Islamskiego : Historia i teraźniejszość w aktualnej sytuacji w Iraku

Nurt SVD 50/1 (139), 93-110

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od kalifatu do Państwa Islamskiego. Historia i teraźniejszość w aktualnej sytuacji w Iraku

Aldona Maria Piwko

a.piwko@uksw.edu.pl

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, doktor habilitowana nauk teologicznych (religiologia), adiunkt Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie. Współpracuje z Centrum Formacji Misyjnej, Collegium Bobolanum oraz Ośrodkiem Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej. Autorka książki *Między konserwatyzmem a liberalizmem. Muzułmańskie praktyki religijne w Polsce*, ponad 50 artykułów naukowych i popularnonaukowych dotyczących islamu, a także haseł encyklopedycznych. Specjalistka w zakresie islamu, kultury oraz sztuki muzułmańskiej, szczególnie regionu Bliskiego Wschodu i Maghrebu.

Islam zaliczany jest do trzech wielkich religii monoteistycznych (obok judaizmu i chrześcijaństwa), stanowi obecnie drugi pod względem liczby wyznawców system religijny na świecie. Orędzie skierowane w VII wieku do mieszkańców Arabii było nie tylko boskim poleceniem nawrócenia na prawdziwą drogę wiary, ale stało się także fundamentem kształtowania nowego ustroju organizacji społeczno-administracyjno-politycznej. Te dwa wymiary – religijny i społeczny – zaczęły się mocno przenikać. Natomiast siłę i jedność muzułmańskiej społeczności wyznaczały rytuały kultyczne, stając się zarazem podwaliną braterstwa między wyznawcami. O ile w czasach dżahiliji, a więc w okresie niewiedzy, który ogarniał Półwysep Arabski przed objawieniem Koranu, ową jedność wyznaczały wię-

zy krwi oraz przynależność plemienna, o tyle wraz z nastaniem islamu czynnikiem scalającym społeczność było poczucie braterstwa i łączność religijna. Tak powstał naród Mahometa, umma¹, czyli wspólnota wszystkich muzułmanów bez względu na pochodzenie, kolor skóry, stan materialny, którzy otrzymali od Boga słowo koraniczne. Wraz z nastaniem islamu elementem scalającym wiernych Allahowi stała się religia, odsuwając na dalszy plan przynależność rodową. Początkowo pierwszą ummę stanowili zwolennicy Mahometa mieszkający w Medynie. Z czasem określeniem tym zaczęto charakteryzować mieszkańców całego kalifatu. Obecnie pojęcie to oznacza wszystkich muzułmanów świata.

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba dokonania ogólnej analizy historycznej pierwotnej idei kalifatu – jako ustroju religijno-politycznego osadzonego w tradycji islamu – wobec powstałego w 2014 roku Państwa Islamskiego. Opracowanie składać się będzie z dziewięciu części, w których omówione zostaną idee państwa muzułmańskiego, historyczne znaczenie kalifatu, a także aktualna sytuacja w samozwańczym Państwie Islamskim ze szczególnym uwzględnieniem Iraku, który jest pogrążony w chaosie. Podstawową bibliografię stanowić będą publikacje uznanych znawców tematyki bliskowschodniej, zwłaszcza J. Daneckiego, M. Dziekana i J. Zdanowskiego. Ze względu na aktualność podejmowanego tematu niezwykle ważnym źródłem informacji pozostają także wiadomości internetowe oraz doniesienia agencyjne.

1. Idea muzułmańskiego państwa

Spółceństwo muzułmańskie zostało podporządkowane religijno-etycznemu wymiarowi, którego podstawę stanowiły braterstwo, wzajemna współpraca i pomoc. Solidarność wspólnoty była fundamentem każdej części prawa muzułmańskiego, zarówno publicznego, jak i prywatnego. Natomiast zasada braterskiej społeczności stała się podstawą muzułmańskiej organizacji społecznej, a także politycznej. Taka wizja państwa zdominowała dotychczasowy ustrój plemienny, podporządkowując sobie związki plemienne wraz z tradycjami i wpływającymi z nich obowiązkami prawnymi. Przywódcą tak postrzeżanego nowego państwa stał się Allah i jego prawo ogłoszone w Koranie. Jego przedstawicielami, głosicielami, stróżami oraz wykonawcami na ziemi zostali prorok Mahomet, a także jego następcy, czyli kalifowie². Koran uczy, że wszelka władza pochodzi od Boga:

¹ *Umma* (l. mn. *umam*) – z języka arabskiego wspólnota, społeczność, nacja.

² Por. J. Bielawski, *Islam, religia państwa i prawa*, Warszawa 1973, s. 48-50.

„O Boże, władco królestwa! Ty dajesz królestwo, komu chcesz, i Ty odbierasz królestwo, od kogo chcesz: Ty wynosisz, kogo chcesz, i Ty ponizasz, kogo chcesz. W Twoim ręku jest dobro! Zaprawdę: Ty jesteś nad każdą rzeczą wszechwładny!” (S. 3,26)³.

Podwaliny idei państwa muzułmańskiego wywodzą się ze struktury znanej społeczności arabskiej przed nastaniem islamu. Wówczas najważniejszym czynnikiem, integrującym społeczność, były rytuały oraz wyobrażenia religijne, stanowiące wyjaśnienie otaczającego świata. Wraz z nastaniem i upowszechnieniem islamu do społeczności o słabo rozwiniętej strukturze organizacyjnej i instytucjonalnej zaczęły przenikać zasady administracyjno-polityczne oparte na więzach religijnych. Islam umożliwił wypracowanie wspólnoty państwowej, bazującej na skończonej liczbie twierdzeń wywodzących się z Koranu – zakazów i nakazów, których ewentualna modyfikacja odbywała się pod ścisłą kontrolą przywódcy⁴. Wiara stała się zatem czynnikiem konsolidującym społeczność i była jednocześnie wyznacznikiem jej tożsamości. O przynależności do ummy nie decydowały pochodzenie, rasa, funkcje społeczne, stan majątkowy, ale religia. Władzę nad społecznością sprawował Allah, zaś władza ziemską była Jego darem dla ludzi. Rodzą się wówczas dwie koncepcje władzy w tradycji islamu. Pierwsza jest sakralna. Według niej to władca jest bezpośrednim wysłannikiem Boga, zna Jego wolę i ją realizuje. W związku z tym społeczeństwo nie ma prawa krytyki i buntu wobec niego. Druga koncepcja jest społeczna. Zgodnie z nią wola boska przejawia się za pośrednictwem społeczeństwa, które samo wybiera władcę – jednego człowieka lub grupę osób sprawujących zwierzchnictwo nad społecznością⁵.

Bogata historia, a także złożoność wzajemnych relacji mieszkańców regionu powodowały, że terytoria te do dziś pozostają niestabilne politycznie. Od zakończenia II wojny światowej region ten nieustannie uwikłany jest w rozmaite konflikty o podłożu etniczno-religijno-politycznym, wśród których należy wymienić: konflikt izraelsko-arabski, wojny izraelsko-arabskie, wojnę iracko-irańską, wojnę w Zatoce Perskiej. Nadto w ostatnim czasie zapoczątkowane zostały wydarze-

³ W niniejszym artykule wszystkie odwołania do Koranu pochodzą z wydania: *Koran z języka arabskiego przełożył i komentarzem opatrzył Józef Bielawski*, Warszawa 2007.

⁴ Por. J. Zdanowski, *Plemiona, chiełdomy i państwa na muzułmańskim Bliskim Wschodzie. Interpretacja badań i polemik*, „Acta Asiatica Varsoviensia”, nr 12, 1999, s. 59-65.

⁵ Por. K. Czajkowska, A. Diawoł-Sitko, *Systemy polityczne wybranych państw Bliskiego Wschodu*, Warszawa 2012, s. 31.

nia określane mianem Arabskiej Wiosny. Rozpoczęły się one w Maghrebie, ale dotarły także na Bliski Wschód. Obecnie najtrudniejsza sytuacja, wywołana tym ruchem, panuje w Syrii i Iraku.

Położenie tego regionu na styku trzech kontynentów od zawsze posiadało wielowymiarowe znaczenie. Nade wszystko geografia podnosiła rangę tego terytorium. Było ono pomostem komunikacyjnym, szlakiem handlowym i buforem politycznym między Europą, Azją i Afryką. Nie ulega zatem wątpliwości, że region ten doświadczony został różnorodnością eksperymentów politycznych, ekonomicznych, a także kulturowych⁶.

Dążenia Mustafy Kemala, zwanego później Atatürkiem (ojcem Turków), do ustanowienia – na gruzach Imperium Osmańskiego – nowoczesnej republiki Turcji w 1923 roku, spowodowały zlikwidowanie rok później kalifatu, będącego gwarantem jedności religijnej w świecie islamu. Był to zarazem wyraźny znak, że nowe państwo będzie świeckie. Nadto Atatürk zapoczątkował wiele reform, chcąc tym samym zeuropeizować Turcję. Wprowadzono prawo cywilne, handlowe, karne. Alfabet arabski zastąpiono łańskim, kalendarz zmieniono na gregoriański, wprowadzono także nazwiska. Na uwagę zasługuje fakt, że już w 1934 roku kobietom przyznano prawa wyborcze⁷. Wraz z likwidacją kalifatu przez władze Turcji na Bliskim Wschodzie zaczęły powstawać ruchy dążące do integracji. Ich celem było wyzwolenie państw spod władzy kolonialnej oraz rozwiązanie wewnętrznych konfliktów, które powstawały na tle klanowo-plemiennym. Mimo różnorodnych przedsięwzięć nie udało się zrealizować idei integracji. Zazwyczaj sprzeciwiały się jej indywidualne dążenia do dominacji w regionie. Rywalizacja w wielu przypadkach kończyła się krwawymi konfliktami zbrojnymi lub obcymi interwencjami. Kształtowanie się państwowości w regionie po dziś dzień utrudniają kolejne rewolucje, które istotnie obniżają wzrost gospodarczy, destabilizują porządek społeczny oraz hamują udział państw w życiu międzynarodowym⁸.

⁶ Por. A. Goldschmidt, *A Concise History of the Middle East*, Kair 2004, s. 9.

⁷ W 1935 roku w parlamencie tureckim kobiety stanowiły blisko 5% wszystkich parlamentarzystów. W 2013 roku w polskim parlamencie odsetek kobiet wyniósł 24% parlamentarzystów.

⁸ Por. J. Zdanowski, *Kilka uwag o problemach badawczych*, [w:] A. Kapiszewski (red.), *Świat arabski w procesie przemian. Zmiany społeczne i kulturowe oraz reformy polityczne*, Kraków 2008, s. 10-11.

2. Historyczny urząd kalifa oraz muzułmański kalifat

Wraz z przyjęciem funkcji proroka, a także głoszeniem nowej religii jedynym przywódcą religijnym i państwowym w nowo powstającej społeczności muzułmańskiej był Mahomet. Stał się on odpowiedzialny za właściwe funkcjonowanie gminy zarówno pod względem religijnym, jak i administracyjno-polityczno-dyplomatycznym. Niestety, Mahomet nie przewidział problemów, które powstaną w społeczności po jego śmierci i nie przekazał zasad dotyczących wyboru jego następcy. Z tego powodu sukcesja po Mahomecie generowała problemy w ummie już w chwili jego śmierci. Pojawił się wtedy zasadniczy problem: kto ma prawo objąć zwierzchnictwo nad wiernymi? W początkowym okresie, a dokładnie przez 29 lat po śmierci Mahometa, dokonywano wyboru zwierzchnika społeczności muzułmańskiej. Owym zwierzchnikiem wszystkich wierzących, zastępcą Mahometa, a zarazem jego następcą był kalif (z arabskiego *chalifat rasul Allah*). Zatem „kalif” to tytuł najwyższego zwierzchnika religijnego w gminie muzułmańskiej, a w początkowym okresie kształtowania się islamu także tytuł władcy politycznego, którego w pierwotnej strukturze islamu można było porównać do urzędu papieża. Czas po śmierci proroka był okresem kalifów sprawiedliwych. Należeli do nich: Abu Bakr (632-634), Umar ibn al-Chattab (634-644), Usman ibn Affan (644-656), Ali ibn Abi Talib (656-661).

Wraz ze śmiercią Alego powstały kontrowersje dotyczące obejmowania przywództwa nad muzułmanami. Zrodziły się wówczas dwie koncepcje sukcesji władzy: jedna głosiła, że przywódcą muzułmanów może być każdy prawowierny, religijny i cieszący się poważaniem gminy wyznawca islamu; druga utrzymywała, że zwierzchnictwo nad ummą należne jest tylko komuś z rodziny Mahometa, bowiem do niej zostało skierowane objawienie Boże. Tak doszło do pierwszego poważnego rozłamu w islamie. Wyodrębniły się ugrupowania sunnitów i szyitów. Szyici, a więc stronnicy Alego oraz zwolennicy rodzinnej tradycji religijnej, nie uznawali kolejnych kalifów sunnickich, którzy ustanawiali własnych zwierzchników duchowych, zwanych imamami⁹.

Należy podkreślić, że kalif nie posiadał ani nie dziedziczył boskiej władzy tworzenia praw czy ich ogłaszania. W jego mocy pozostawała tylko władza sądownicza i wykonawcza. Ponadto kalif posiadał uprawnienia przywódcy religijnego oraz politycznego nad społecznością, a także przewodził publicznej modlitwie piątkowej, podczas któ-

⁹ Por. J. Danecki, *Kultura islamu – słownik*, Warszawa 1997, s. 109.

rej manifestowała się jego uprzywilejowana funkcja, czyli wygłaszanie chutby. Natomiast w wymiarze politycznym był on nie tylko przywódcą państwowym, ale też zwierzchnikiem armii. Ze swojego władztwa odpowiadał tylko przed Bogiem i własnym sumieniem. Wraz z ekspansją islamu oraz zajmowaniem przez muzułmanów coraz większych terytoriów polityczna funkcja kalifa ulegała ograniczeniu. Po zdobyciu Bagdadu przez Mongołów w 1258 roku zginął kalif Al-Mustasim, czego konsekwencją było zawieszenie instytucji kalifa na trzy lata. Po tym czasie kalif nie odzyskał już władzy politycznej, zaś sam urząd zredukowany został do wymiaru religijnego¹⁰. Ostateczny koniec kalifatu nastąpił wraz z powołaniem republiki Turcji przez Mehmeta Atatürka w 1924 roku. Od tego momentu świat islamu nie posiada centralnej władzy religijnej, sprawującej pieczę nad prawodawstwem oraz utrzymaniem jedności nauczania wśród całej ummy.

Kalif stał na czele kalifatu, a więc muzułmańskiego systemu państwowego, u podstaw którego znajdowały się rządy teokratyczne. W kalifacie – zarówno w wymiarze religijnym, jak i administracyjno-cywilnym – obowiązywało prawo wywodzące się z doktryny religijnej islamu. Potężna dynastia Abbasydów, sprawująca władzę w imperium muzułmańskim w latach 750-1258, pełniła funkcję strażników i obrońców czystości wiary, których podstawowym celem było odrodzenie religijności wśród zwykłych ludzi. Jednakże wraz z powiększającym się terytorium imperium muzułmańskiego do kalifatu przenikały perskie, a także bizantyjskie zwyczaje władzy. Spowodowały one osłabienie dotychczasowej niczym nieskrępowanej wszechwładzy. Wraz z upadkiem dynastii abbasydzkiej kalifat zaczął tracić na znaczeniu politycznym. Jego zwierzchność dotyczyła jedynie spraw religijnych¹¹.

3. Państwo Islamskie – ISIS

Brak ogólnoświatowego zwierzchnictwa, przede wszystkim religijnego, nad społecznością muzułmańską był źródłem dyskusji wśród wyznawców islamu niemal od samego początku zniesienia kalifatu w 1924 roku. Zwolennikami przywrócenia centralnego urzędu sprawującego zwierzchność nad czystością religii oraz właściwą interpretacją prawa, a więc kalifa, są rozmaite ruchy fundamentalistyczne. Jednocześnie trzeba podkreślić, że ów fundamentalizm należy rozumieć jako powrót do pierwotnej idei religijnej głoszonej przez Mahometa.

¹⁰ Por. D. Madeyska, *Kalif*, [w:] J. Bielawski i in. (red.), *Mały słownik kultury świata arabskiego*, Warszawa 1971, s. 268-269.

¹¹ Por. J. Danecki, *Kultura islamu...*, dz. cyt., s. 109.

Ruchy te dążą do oczyszczenia islamu z naleciałości nienależących do jego pierwotnego kształtu, będących efektem wielowiekowej ekspansji islamu i przenikania do niego rozmaitych elementów tradycji, kultury oraz religii podbitych ludów (często wypaczających znaczenie religii).

Czasy świetności kalifatu, którego namacalnym znakiem była potężna imperium muzułmańskiego, stały się wzorem dla dżihady-stycznych ugrupowań XXI wieku. Po raz kolejny¹² religijni wojownicy zapragnęli utworzenia potężnego państwa muzułmańskiego, które za podstawę prawodawstwa przyjmie Koran wraz z jego indywidualną interpretacją. Należy jednak zaznaczyć, że stosowane przez dżihadystów metody stoją zazwyczaj w sprzeczności z zasadami zawartymi w świętej księdze islamu bądź są traktowane wybiórczo, nieradko wyrwane z szerszego kontekstu. Nie ulega też wątpliwości, że wizja muzułmańskiej dominacji nad światem leży u podstaw powołania Państwa Islamskiego.

Państwo Islamskie, którego angielska nazwa brzmi: *Islamic State of Iraq and Sham*¹³ (w skrócie ISIS) lub *Islamic State of Iraq and the Levant*¹⁴ (ISIL), jest samozwańczym państwem arabskim, nieuznanym przez dyplomację międzynarodową, uzurpującym sobie prawo do miana kalifatu, którego utworzenie ogłoszono 29 czerwca 2014 roku. Islamskie Państwo Iraku i Lewantu stanowi ugrupowanie dżihady-styczne, w skład którego wchodzić byli członkowie Al-Kaidy. Ugrupowanie to walczy w Iraku i Syrii, dążąc do wprowadzenia rządów opartych na zasadach pierwotnego islamu.

Flaga Państwa Islamskiego posiada głęboką symbolikę, nawiązując do epoki kształtowania się islamu oraz czasów panowania dynastii Abbasydów¹⁵. Kolor czarny to znak rozpoznawczy, a także flaga kalifatu bagdadzkiego. Czcionka zastosowana na fladze Państwa Islamskiego ma ten sam krój, jaki stosowano w czasach kodyfikowania Koranu. Biały napis na sztandarze to szahada, a więc muzułmańskie wyzna-

¹² Próby utworzenia globalnego państwa wyznaniowego, opartego na Koranie, w XX wieku były podejmowane kilkakrotnie, z różnym skutkiem. Częściowo udało się to Iranowi i Arabii Saudyjskiej.

¹³ Islamic State of Iraq and Sham – Islamskie Państwo Iraku i Syrii (Damaszku).

¹⁴ Islamic State of Iraq and the Levant – Islamskie Państwo Iraku i Wschodu.

¹⁵ Dynastia Abbasydów – jak już wspomniano – panowała w latach 750-1258. Potężna rodzina władców, licząca 37 kalifów sunnickich, sprawowała przywództwo nad kalifatem Bagdadu. W czasie swojego panowania, w wyniku licznych wojen i bitew, włączyła znaczne terytoria do imperium muzułmańskiego. Kolejni kalifowie starali się też rozwijać naukę oraz sztukę. Czasy dynastii abbasydzkiej niewątpliwie były okresem świetności islamu.

nie wiary, zawierające dwa podstawowe fundamenty wiary islamu: „Nie ma Boga prócz Allaha, a Mahomet jest jego prorokiem”. Wreszcie białe koło zawiera napis: „Mahomet jest prorokiem Boga”. Słowa te nawiązują do przekazu Koranu: „Muhammad nie jest ojcem żadnego z waszych mężczyzn, lecz jest Posłańcem Boga i pieczęcią proroków” (S. 33,40), a więc przekonania, że Mahomet to ostatni z proroków.

Nowo powołane struktury Państwa Islamskiego wprowadziły konserwatywne prawo, częściowo wywiedzione z Koranu; jednak radykalizm proponowany przez ISIS zniechęcił nawet Al-Kaidę. Obowiązujące prawo przypomina, że muzułmanie nie mogą sprzymierzać się z uciskającymi, w tym przypadku także z rządem irackim. Apostazja lub zmiana wyznania są karane śmiercią. Zakazano wszelkich używek (obok alkoholu i narkotyków dotyczy to także papierosów). Kobiety zobowiązane są do całkowitego hidżabu (nie powinny też wychodzić z domów). Ugrupowania polityczne i religijne inne niż ISIS są zakazane. Wszelkie oznaki innych religii, w tym kapliczki i groby, ulegają zniszczeniu. W praktyce oznacza to prześladowanie szyitów, którzy otaczają cieżką groby zmarłych.

ISIS walczyło z armią prezydenta Baszszara al-Asada oraz ugrupowaniami opozycyjnymi wobec jego reżimu. Szacuje się, że armia ISIS składa się z 10 000 bojowników. Przedstawiciele rządu irackiego podkreślają, iż obecny kryzys w państwie jest groźniejszy niż konflikt wyznaniowy między szyitami i sunnitami, trwający w latach 2006-2007. Dotychczas wojna dotyczyła kwestii wyznaniowych, obecnie zaś jest ona lepiej zorganizowana, a bojownicy wyszkoleni. Trzeba także podkreślić fakt, że szyicki rząd Iraku, któremu pomagają Stany Zjednoczone, jest militarnie wspierany przez szyicki Iran oraz alawicką Syrię, a więc państwa wrogo nastawione do Stanów Zjednoczonych¹⁶.

4. Abu Bakr al-Baghdadi

Abu Bakr al-Baghdadi¹⁷ (ur. 1971 rok) jest przywódcą sunnickiej organizacji terrorystycznej Islamskie Państwo w Iraku i Lewancie, okupującej terytorium północno-wschodniej Syrii oraz zachodniego Iraku. Ogłosił się on kalifem Państwa Islamskiego, a zarazem zwierzchnikiem wszystkich muzułmanów na świecie, odwołując się w ten sposób do dawnych zwyczajów obowiązujących za panowania dyna-

¹⁶ Por. *Dżihadyci ogłaszają powstanie kalifatu, nowego państwa muzułmańskiego*, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/dzihadyci-oglaszaja-powstanie-kalifatu-nowego-muzulmanskiego-panstwa/rmsg3> [dostęp: 12.11.2014].

¹⁷ Używa także imion Abu Du'a oraz Ibrahim Ali al-Badari as-Samarra'i.

stii Abbasydów oraz dominacji Imperium Osmańskiego. Al-Baghdadi ukończył Uniwersytet Bagdadzki. Jego życiorys jest niepotwierdzony. Źródła wskazują na różne możliwości: mógł być imamem meczetu jeszcze za czasów rządów Saddama Husajna, a zarazem należeć do radykalnej organizacji muzułmańskiej, ewentualnie był przetrzymywany przez Amerykanów i wówczas jego poglądy religijne mocno się zradycalizowały. Al-Baghdadi założył sąd szariacki oraz organizował publiczne egzekucje osób podejrzewanych o wspieranie wojsk amerykańskich. Od 2010 roku jest przewodniczącym ISIL, w którym zasłynął jako bezwzględny terrorysta: dokonywał zamachów bombowych na szyickich cywilów oraz zabójstw przywódców sunnickich. Ze względu na brak porozumienia z przywódcą Al-Kaidy w kwestii ustalenia wpływów w Iraku i Syrii, al-Baghdadi wyznaczył sobie cel – utworzenie kalifatu na terenach Iraku i Syrii, który mógłby rozwinąć się w potężne państwo muzułmańskie, zamieszkiwane przez wyznawców islamu. W 2011 roku Amerykanie uznali go za terrorystę i wyznaczyli nagrodę 10 mln dolarów za informację, która pozwoliłaby zatrzymać al-Baghdadiego żywego lub martwego.

5. Struktura Państwa Islamskiego

Na czele struktury terrorystycznej stoi kalif Abu Bakr al-Baghdadi. Zarówno urzędem, jak i imieniem nawiązuje on do pierwszego kalifa sprawiedliwego, który po śmierci Mahometa objął przywództwo nad ummą. Celem Abu Bakra, teścia proroka, było niedopuszczenie do rozłamu w młodej społeczności wiernych, a także utrzymanie autorytetu i rozwój gminy. Sunnici uważają go za wzór władcy. Zatem nie bez przyczyny samozwańczy przywódca ISIS przyjął ten właśnie przydomek. Wskazuje tym samym na kierunek swoich zamierzeń i działań. Kalif posiada dwóch zastępców: Abu Muslima al-Turkmaniego, odpowiedzialnego za funkcjonowanie organizacji w Iraku, oraz Abu Alego al-Anbariego, któremu podlega Syria. Prawdopodobnie mężczyźni byli wcześniej członkami Partii Baas w Iraku.

Państwo Islamskie posiada także zgromadzenie Szury, będącej zgromadzeniem starszyny oraz pełniącej funkcje doradcze w państwie. Składa się ona z 11 członków, którzy w przeszłości należeli do Partii Baas. Zgromadzenie Szury może odwołać kalifa, nadto jest ono odpowiedzialne za rozdzielanie jego poleceń do podległych jednostek. Dba też o to, by rozkazy były wykonywane.

Jednak najważniejszym organem doradczym Państwa Islamskiego jest Rada Szariatu, składająca się z sześciu osób. Należy do

niej wybór kalifa oraz sprawowanie kontroli nad prawidłowym, czyli zgodnym z prawem szariaty funkcjonowaniem organizacji. Rada ta jest wspierana przez nauczycieli religijnych. Najniższym organem zarządzającym Państwem Islamskim są rady, czyli ministerstwa odpowiedzialne za funkcjonowanie poszczególnych komórek organizacji. Wśród nich najważniejszą jest niewątpliwie Rada Bezpieczeństwa i Wywiadu, bowiem dzięki niej kalif może utrzymać kontrolę nad ISIS oraz zapobiegać zamachom na swoje życie. Ponadto istnieje Rada Prowincji, której zadaniem jest administrowanie podbitymi terenami, a zatem ściąganie podatków pod groźbą śmierci. W każdej z 18 prowincji rządzi 18 gubernatorów. Istnieją także: Rada Finansów, Rada Medialna, Rada ds. Religijnych¹⁸.

6. Dlaczego Państwo Islamskie nie jest państwem: cele, aspiracje, finansowanie i PR

Tereny zajęte przez dżihadystów są terytorium, na którym toczą się działania wojenne. Obszar ten nie ma stabilnych granic ani stałej ludności. Z kolei samozwańcze władze nie posiadają zdolności do wchodzenia w relacje międzynarodowe. Z tego powodu na arenie międzynarodowej Państwo Islamskie jest postrzegane jako ugrupowanie zbrojne. Stany Zjednoczone, Kanada, Australia, Arabia Saudyjska, Wielka Brytania i Indonezja uznają je za organizację terrorystyczną.

Jak już wspomniano, aspiracją nowo utworzonego kalifatu jest sprawowanie władzy zwierzchniej nad wszystkimi muzułmanami świata – od Maroka po Indonezję, tak jak to miało miejsce w czasach świetności średniowiecznego kalifatu. Wcześniej podobne marzenia miał Osama bin Laden, który jednak nie ogłosił się kalifem, aby nie utracić przychylności wybranych państw w regionie. Abu Bakr al-Baghdadi, ustanawiając się kalifem, niemal w tej samej chwili zyskał istotnego i wpływowego wroga, którym jest rodzina Saudów. Należy pamiętać, że to właśnie król saudyjski Abd Allah ibn Abd al-Aziz Al Su'ud powinien mieć najmocniejsze argumenty do tego, by starać się o urząd kalifa. Saudyjska rodzina panująca jest strażnikiem wiary i kustoszem największych świętości muzułmańskich, a zatem świętych meczetów Mekki i Medyny.

ISIS określane bywa mianem najbogatszej grupy terrorystycznej w historii. Kiedy w czerwcu 2014 roku dżihadysty zdobyli Mosul,

¹⁸ Por. M. Wachnicki, *Jak wygląda struktura organizacyjna Państwa Islamskiego?*, http://wyborcza.pl/1,75477,16899161,Jak_wyglada_struktura_organizacyjna_Panstwa_Islamskiego_.html#ixzz3ICoqc1b0 [dostęp: 12.11.2014].

obrabowali znajdujący się tam bank centralny. W ten sposób na swoją działalność uzyskali 425 mln dolarów, a także wpływy ze sprzedaży ropy naftowej oraz podatków. Ponadto organizacja posiada sprzęt wojskowy przejęty po uciekających oddziałach syryjskich i irackich. Jednak największym zyskiem terrorystów jest – jak się zdaje – poparcie ludności sunnickiej, która wspiera ugrupowanie działaniami logistycznymi i wywiadowczymi. Dzieje się tak dlatego, ponieważ począwszy od końca 2013 roku Państwo Islamskie odnosi same sukcesy. Na zajmowanych terenach wprowadza prawo szariatu. Dowodzi tym samym, że najważniejsze jest utworzenie struktur państwowych. W celu zapewnienia właściwych norm, obowiązujących w państwie religijnym, powołana została policja obyczajowa¹⁹ al-Hisba²⁰. Do jej obowiązków należy czuwanie nad przestrzeganiem pór modlitw, zakazu handlu w czasie modlitwy, dbanie o rozdział płci w miejscach publicznych. Działania takie zyskują aprobatę konserwatywnych wyznawców islamu sunnickiego. Ponadto organizacja przy pomocy nowoczesnych mediów społecznościowych i Internetu buduje pozytywny wizerunek, ukazując swoje dążenia do zmiany na Bliskim Wschodzie oraz jedności wszystkich muzułmanów. Także służba zwykłym obywatelom, chociażby przy konserwacji sieci elektrycznych i wodociągowych czy organizowanie pomocy społecznej, jest dobrze odbierana w społeczeństwie²¹.

Nie tylko przywódcy wielkich mocarstw postrzegają Państwo Islamskie jako źródło zła i zagrożenie dla ogólnoświatowego bezpieczeństwa. Zagrożenie fanatycznymi aspiracjami niepokoi także przywódców religijnych, niezależnie od wyznania. Papież Franciszek zapelował do polityków, aby konflikt w Iraku i Syrii jak najszybciej rozwiązać, bowiem w jego wyniku cierpią tysiące niewinnych ludzi. Na jego apel odpowiedziały największe autorytety religijne świata islamu. Mufti Libanu Szejjch Abdel-Latif Derian obiecał wsparcie dla prześladowanych chrześcijan, a zarazem potępił praktyki ISIS, podkreślając jednocześnie, że z ekstremizmem należy walczyć. Natomiast mufti Egiptu Ibrahim Abdel-Karim Allam nazwał Państwo Islamskie skorumpowa-

¹⁹ W Arabii Saudyjskiej oraz Iranie także funkcjonuje policja religijno-obyczajowa, czyli Komitet Krzewienia Cnót i Zapobiegania Złu, potocznie nazywany Muttawa.

²⁰ Hisbah to muzułmańska doktryna oznaczająca odpowiedzialność. Uważana jest ona za boski obowiązek władcy lub rządu. Władza może interweniować oraz stosować przymus w celu utrzymania porządku zgodnego z prawem Bożym, a więc szarią.

²¹ Por. J. Kapiszewski, *Państwo Islamskie buduje struktury na Bliskim Wschodzie*, „Dziennik Gazeta Prawna”, nr 165, 2014, s. A8.

ną organizacją, która szkodzi islamowi. W podobnym tonie wypowiedział się wielki mufti Arabii Saudyjskiej Abdel Aziz al-Szejk. Stwierdził on, że ISIS jest największym wrogiem islamu, bowiem w imię religii i pod jej sztandarami dzieli muzułmanów, a to – zgodnie z nauczaniem Koranu – obok herezji jest jedną z największych zbrodni²².

7. Aktualna sytuacja w Iraku

Aktualny zasięg terytorialny Państwa Islamskiego obejmuje częściowo terytoria Iraku i Syrii, zaś plany jego przywódców sięgają znacznie dalej, bo aż do Libanu. W strukturach wojskowych ISIS walczą głównie zwolennicy ustanowienia kalifatu. Pochodzą oni także z krajów europejskich, a ponadto Stanów Zjednoczonych oraz Australii. Stolica samozwańczego kalifatu ustanowiona została w syryjskim mieście Ar-Rakka (na północy kraju).

Sytuacja w Iraku jest trudna także ze względu na nieudolność władz w Bagdadzie. ISIS łatwo zdobyło poparcie zwykłych Irakijczyków, ponieważ premier, będący szyitą, prowadził dyskryminacyjną politykę wobec sunnitów. Irak zamieszkuje łącznie 30 mln ludzi. Kraj jest wielonarodowy, co znacząco oddziałuje na teraźniejszość, nadto państwo jest zróżnicowane pod względem etnicznym: 77% jego mieszkańców stanowią Arabowie, 19% Kurdowie, 2% Turkmeni, zaś pozostałe grupy, wśród których głównymi są Azerowie i Persowie, to około 2% ogółu mieszkańców. Językiem urzędowym jest arabski, a także kurdyjski. Irak to także państwo o zróżnicowanej strukturze religijnej. Główną grupę stanowią w nim muzułmanie – 95%, z czego 62% wyznaje szyizm (zamieszkują południe kraju). Ponadto w Iraku są obecni chrześcijanie (około 5%). Jednak liczba wyznawców religii innych niż islam sukcesywnie maleje ze względu na działania wojenne i coraz liczniejsze prześladowania²³.

Kurdowie zamieszkują Kurdystan, który jest podzielony między Turcję, Irak, Iran i Syrię. Duże skupiska ludności kurdyjskiej za-

²² Por. *Wielki Mufti Arabii Saudyjskiej: Państwo Islamskie największym wrogiem islamu*, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1208644,Wielki-mufti-Arabii-Saudyjskiej-Panstwo-Islamskie-najwiekszym-wrogiem-islam> [dostęp: 13.11.2014].

²³ Według raportu Pew Research Center w 2010 roku chrześcijanie stanowili niecały 1% ludności Iraku, zaś muzułmanie blisko 99%. Por. <http://www.pewforum.org/2012/12/18/table-religious-composition-by-country-in-percentages/> [dostęp: 13.11.2014].

mieszkują turecką Anatolię²⁴. Jej diaspory znajdują się także w Niemczech, Francji, Szwecji oraz Izraelu. Jest to naród bez państwa. Kwestia kurdyjska jawi się jako niezwykle złożona. Istnieją uzasadnione obawy, że nadanie tej społeczności praw w jednym państwie rozpocznie roszczenia do analogicznych praw w pozostałych państwach. Sami Kurdowie są narodem o różnorodnej strukturze, brakuje im czynnika łączącego i gwarantującego poczucie jedności, brak im także poczucia tożsamości kulturowej. Społeczeństwo to nie posiada własnej organizacji państwowej głównie ze względu na brak inteligencji, która byłaby odpowiedzialna za kształtowanie postaw patriotycznych oraz pielęgnowanie tradycji kulturowych²⁵. W Iraku podczas rządów Saddama Husajna społeczność kurdyjska była prześladowana za wywoływanie powstań antyirackich. Brat Saddama przeprowadził eksterminację ludności kurdyjskiej zamieszkującej tereny wiejskie (plan Anfal)²⁶.

²⁴ Kurdowie stanowią w Turcji najliczniejszą grupę, która domaga się praw dla siebie. Historia tych roszczeń sięga upadku Imperium Osmańskiego i ustanowienia republiki Turcji. Zawiązywane wówczas traktaty gwarantowały powołanie państwa Kurdystan, ale w wyniku zdobycia władzy przez Mustafę Kemala w Turcji porozumienia te nie zostały wprowadzone w życie. Atatürk dążył do ujednoczenia społeczności tureckiej, bowiem idea nowoczesnego państwa wykluczała istnienie jakichkolwiek mniejszości etnicznych. Rozpoczęto proces szeroko zakrojonej asymilacji ludności. Zamykano szkoły i likwidowano stowarzyszenia kurdyjskie. Upadek powstania kurdyjskiego w 1932 roku zastrzył represje. Pod karą sądu zakazano wówczas używania języka kurdyjskiego, a także słów: „Kurd”, „kurdyjski”. Kurdów zaczęto nazywać Turkami górskimi. Obecnie społeczność kurdyjska posługuje się językiem swoich przodków. W znacznej części są oni wyznawcami islamu sunnickiego. Od 70. lat XX wieku ponownie rozpoczęły się nasilone dążenia do ustanowienia niepodległego państwa Kurdystanu, zbudowanego na systemie komunistycznym. Jego promotorem był Abdullah Öcalan, aresztowany w 1999 roku podczas próby uzyskania azylu w greckiej ambasadzie w Kenii. Został skazany na śmierć przez sąd wojskowy za spowodowanie śmierci 30 000 osób – ofiar wojny domowej. W 2002 roku wyrok zmieniono na dożywocie. Jednakże Trybunał Europejski w Strasburgu uznał wyrok z 2002 za łamiący prawo (decyzja ta nie jest wiążąca dla władzy tureckiej). Aktualnie rząd turecki, w związku ze staraniami o wstąpienie w struktury Unii Europejskiej, złagodził nieco politykę wobec Kurdów. W Turcji mogą oni posługiwać się swoim językiem, ale nadal w więzieniach osadzeni są więźniowie polityczni, a także deputowani do parlamentu tureckiego za działalność na rzecz społeczności kurdyjskiej oraz leglizacji kurdyjskiej kultury i języka.

²⁵ Por. D. Kołodziejczyk, *Turcja*, Warszawa 2000, s. 252.

²⁶ Zniszczono wówczas 4000 wsi i osiedli kurdyjskich, zabito około 100 000 mieszkańców. Przeciwno własnym obywatelom użyto broni chemicznej.

Państwo Islamskie opublikowało cennik niewolnic chrześcijańskich. Ceny uzależnione są od wieku kobiet. Najcenniejsze mają być dziewczynki do 9. roku życia. Dżihadyści żądają za nie 170 dolarów, za nastolatkę 130 dolarów, zaś za dorosłe kobiety obowiązują ceny w przedziale od 45 do 100 dolarów. Upubliczniony cennik posiada datę 16 października 2014 roku, jednakże nie wiadomo, czy jest autentyczny. Natomiast pewne jest, że Państwo Islamskie kontroluje dwa targi niewolników – jeden w irackim Mosulu, drugi w syryjskiej Rakce.

Zwolennicy Państwa Islamskiego dokonują aktów przemocy i gwałtu, a także czystek etnicznych na ludności niesunnickiej. Prześladowania dotyczą głównie szyitów, chrześcijan i Kurdów. Przedstawiciele ISIS tworzą bazy danych mieszkańców zajmowanych prowincji, aby w ten sposób zmusić ich do nawrócenia się na islam i wierności kalifatowi. Każdy, kto odmówi, może stracić życie przez ścięcie głowy²⁷. Coraz częstsze są także przypadki represji ekonomiczno-bytowych wobec przedstawicieli innych wyznań. Hierarchowie Kościołów w Iraku zwrócili uwagę, że z pracy są zwalniane osoby ze względu na wyznawaną religię.

W związku z szerzącym się barbarzyństwem Państwa Islamskiego zawiązana została międzynarodowa koalicja. W działaniach zbrojnych biorą udział siły wojskowe Stanów Zjednoczonych, Francji, Wielkiej Brytanii, Australii oraz Kataru, Arabii Saudyjskiej, Jordanii, Bahrajnu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Działania militarne koalicji były następstwem masowych mordów na chrześcijanach i jazydach dokonywanych przez bojowników Państwa Islamskiego. Jednak konsekwencją nalotów prowadzonych przez wojska koalicji stały się egzekucje dokonane przez żołnierzy ISIS na jeńcach: Jamesie Foley’u, Stevenie Sotloffie, Kenji Goto oraz pilocie jordańskim Muathacie al-Kasaesbehie. Te okrutne zbrodnie wskazują na determinację w walce o poszerzenie terytorium kalifatu. Są także odwetem zwolenników Państwa Islamskiego na ludziach Zachodu, utożsamianych z wszelkimi krzywdami, jakich doznali radykalni muzułmanie po zamachach na World Trade Center w 2001 roku. Nie bez znaczenia pozostaje sposób ubierania jeńców, których egzekucje są upubliczniane w Internecie. Należy pamiętać, że to właśnie pomarańczowe kombinezony stanowią ubiór więźniów zatrzymywanych przez koalicję zachodnią w związku z przeciwdziałaniem terroryzmowi.

²⁷ Por. M. Gajos, *Islamiści w Iraku polują na ludność niesunnicką*, <http://gosc.pl/doc/2074954.Islamisci-w-Iraku-poluja-na-ludnosc-niesunnicka> [dostęp: 13.11.2014].

8. Kulturowy džihad

Podstawą gospodarki Iraku jest wydobycie ropy naftowej, która stanowi 95% eksportu. Nadto ludność pracuje w rolnictwie. Państwo to przedstawia się jako interesujący kierunek turystyczny ze względu na zabytki starożytności. Zaliczyć do nich należy: Niniwę, Aszur, Babilon, Ur. W kraju znajdują się także ciekawe zabytki kultury muzułmańskiej, a więc meczety w Bagdadzie, Al-Kazimajn i Hajda Chana, madrasa Al-Mustansirijja oraz sanktuaria imamów szyickich w An-Nadżafie, Karbali i Samarze. W Samarze znajduje się też słynny wielki meczet ze spiralnym minaretem, w którym zgodnie z wierzeniami szyickimi ukryty jest Mahdi. Do tych miast i miejsc kultycznych przybywają liczni pielgrzymi nie tylko z Iraku, ale też Kuwejtu i Turcji²⁸.

W pierwszych tygodniach 2015 roku do europejskiej opinii publicznej docierały informacje o zniszczeniach światowego dziedzictwa kulturowego, dokonywanych przez bojowników Państwa Islamskiego. Działania te są określane mianem kulturowego džihadu. Największą stratą dla kultury było niewątpliwie podpalenie biblioteki uniwersyteckiej w Mosulu, gdzie zniszczono niezwykle cenne zbiory zabytków. Wśród utraconych woluminów znajdowały się średniowieczne manuskrypty chrześcijańskie i muzułmańskie, a także papirusy oraz gliniane tabliczki związane z historią Mezopotamii. Motywem niszczycielskich działań jest przekonanie wojowników ISIS, że znajdujące się w zbiorach biblioteki książki obrażają islam. Niszczenie zabytków nie ogranicza się tylko do dziedzictwa literackiego. W ostatnim czasie zniszczono także mozaiki bliskowschodnie oraz porozbijano liczące 4000 lat asyryjskie posągi²⁹.

9. Świat muzułmański wobec Państwa Islamskiego

Znaczące wypaczenie zasad islamu przez zwierzchników i bojowników Państwa Islamskiego, na czele których stoi samozwańczy kalif Abu Bakr al-Baghdadi, spotkało się z wyraźnym sprzeciwem znacznej części świata muzułmańskiego. Profesorowie uniwersytetów Bliskiego Wschodu, przedstawiciele organizacji religijnych oraz myśliciele podejmujący w swych badaniach tematykę islamu wystosowali list otwarty do Abu Bakra al-Baghdadiego. Liczący 17 stron dokument wymienia błędy popełniane przez Państwo Islamskie, zaś w konclu-

²⁸ Por. M. Dziekan, *Historia Iraku*, Warszawa 2007, s. 10-11.

²⁹ Por. J. Giziński, *Płonące książki w Mosulu padły ofiarą kulturowego džihadu*, „Rzeczpospolita”, t. 10076, nr 47, 2015, s. A9.

zji wyjaśnia, że al-Baghdadi nie ma prawa posługiwać się tytułem kalifa. Zgodnie z prawem szarii, aby powołać kalifa, konieczna jest zgoda całego świata muzułmańskiego, a nie tylko nielicznej grupy zwolenników. 126 sygnatariuszy³⁰ listu poucza samozwańczego kalifa słowami: „Źle zinterpretowałeś islam jako religię przemocy, brutalności, tortur i morderstw. To ogromny błąd i obraza islamu oraz muzułmanów na całym świecie”³¹.

Myśliciele muzułmańscy przypominają Abu Bakrowi al-Baghdadiemu, że islam nie wyraża zgody na wybiórcze cytowanie Koranu ani upraszczania reguł prawa. Muzułmanin nie może także odrzucać i negować osiągnięć współczesności. Absolutnie niezgodne z szarią jest zabijanie niewinnych, stosowanie tortur lub zmuszanie siłą do przyjęcia religii. Uwłaczanie godności, zwłaszcza kobiet i dzieci, a także odbieranie im należnych praw zasługuje na największe potępienie. Autorzy listu przypominają również o zakazie czynienia krzywdy wyznawcom religii, którym została dana Księga, a więc chrześcijanom, żydom i jazydom.

Na uwagę zasługuje również fakt, że list ten nie jest pierwszym pismem potępiającym działania ISIS przez innych wyznawców islamu. Podobny apel wystosowali wysokiej rangi duchowni Arabii Saudyjskiej podkreślając, że terroryzm stosowany przez Państwo Islamskie jest ohydłą zbrodnią³².

Podsumowanie

Nie ulega wątpliwości, że islam jako system religijno-polityczno-społeczny jawi się jako podzielony, a w konsekwencji niejednorodny, zwłaszcza na płaszczyźnie interpretacji zasad wiary oraz przepowiadania tekstu świętego, którym jest Koran. Brak jednego, naczelnego i uznawanego przez całą ummę autorytetu gwarantującego jedność wiary, na wzór chociażby papieżstwa, powoduje różnorodność interpretacji objawienia Bożego. Konsekwencją swego rodzaju dowolności

³⁰ W tej grupie znaleźli się m. in.: wielki mufti Egiptu, mufti Jerozolimy i Palestyny, uczeni z Jordanii, Malezji, Maroka, Nigerii, Czadu, Jemenu, Indonezji, Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz wielu innych. Por. A. Nalborczyk, *Muzułmanie przeciwko ISIS*, „Więź”, t. 658, nr 4, 2014, s. 24.

³¹ Por. *Open Letter to Baghdadi*, <http://www.lettertobaghdadi.com/14/english-v14.pdf> [dostęp: 30.03.2015].

³² Por. *Muzułmanie do Państwa Islamskiego. Obrażanie islam*, <http://www.national-geographic.pl/aktualnosci/pokaz/muzulmanie-do-panstwa-islamskiego-obrazanie-islam/> [dostęp:30.03.2015].

jest umacnianie się, w bliżej niesprecyzowanych odstępach czasu, silnych osobowości, potrafiących gromadzić wokół siebie niezadowolonych wyznawców, pragnących zmiany w tradycji religijnej. Nie jest to dążenie nowe, bowiem ruchy puryfikacyjne, dążące do odnowy islamu i jego powrotu do korzeni, rodziły się już w XVII wieku. Tak było też w przypadku Osamy bin Ladena, jak również obecnie w przypadku Abu Bakra al-Baghdadięgo. Sukcesem tych przywódcy jest zdolność do zgromadzenia wokół siebie zwolenników, którzy gotowi są poświęcić życie, aby osiągnąć wytyczone cele. Jednak działania podejmowane przez Państwo Islamskie nie mają nic wspólnego z tradycją islamu. Są barbarzyństwem, występowaniem przeciwko ludzkości, a także sprzeniewierzeniem się zasadom zawartym w Koranie.

~•~

ALDONA MARIA PIWKO

**Od kalifatu do Państwa Islamskiego. Historia i terażniejszość
w aktualnej sytuacji w Iraku**

Streszczenie

Artykuł jest próbą ukazania historii idei kalifatu wraz z osobą kalifa oraz jej adaptacji do warunków 2014 roku przez władze samozwańczego Państwa Islamskiego. Zniesienie religijnej władzy zwierzchniej przez Kemala Mustafę w 1924 roku zapoczątkowało usilne dążenia społeczności muzułmańskiej do ponownego jego ustanowienia. Aktualna sytuacja w Iraku i północno-wschodniej Syrii jest dramatyczna, bowiem nastąpiło wypaczenie tradycyjnych idei religijnych, wynikających z islamu. Elementem najważniejszym stał się odwet na znienawidzonym świecie zachodnim i próba przejęcia dominacji nad światem poprzez zniszczenie wszystkiego, co nie należy do islamu. Niemal każdego dnia opinia publiczna dowiaduje się o kolejnych mordach na jeńcach lub wyznawcach innych religii, a także o szarganiu godności drugiego człowieka. I wszystko to w imię Boże.

Słowa kluczowe: kalifat, kalif, Kemal Mustafa, państwo islamskie.

ALDONA MARIA PIWKO

From a caliphate to the Islamic State. Past and present in Iraq**Abstract**

The article presents the history of the idea of a caliphate and a caliph and its appropriation by the self-proclaimed Islamic State in 2014. The abolition of the religious power in 1924 by Kemal Mustafa prompted Muslim community to demand its reestablishment. The present situation in Iraq and Northeast Syria is dramatic. Islamic traditional religious ideas have been distorted. Their place has been taken by the desire to take revenge on the hateful West, destroy all un-Islamic things and dominate the world. Hardly a day passes without a murder of war prisoners or adherents of other religions being in the news. Human dignity is daily violated, too. And all in the name of God.

Keywords: Caliphate, caliph, Kemal Mustafa, Islamic State.